

РОЛЬ РЕГІОНАЛЬНИХ ВИРОБНИЧИХ КОМПЛЕКСІВ У ФОРМУВАННІ БАЗОВИХ КОНКУРЕНТНИХ ФАКТОРІВ РЕГІОНІВ

THE ROLE OF REGIONAL PRODUCTION COMPLEXES IN THE FORMATION OF BASIC COMPETITIVE FACTORS OF REGIONS

УДК 330.168

<https://doi.org/10.32843/bses.61-4>

Нестеренко С.С.

к.е.н., доцент,
професор кафедри фінансів та обліку,
директор Інституту економіки
та менеджменту
Відкритий міжнародний університет
розвитку людини «Україна»

Nesterenko Svetlana

Open International University
of Human Development «Ukraine»

У статті розглянуто питання розвитку регіональних виробничих комплексів для посилення рівня регіональних конкурентних переваг в умовах національної економіки. Доведено, що потенціал регіонального виробничого комплексу залежить від механізму ефективного вирішення протиріч перетворення екзогенних чинників в ендогенні та від механізму пошуку і мобілізації резервів ендогенних факторів. Охарактеризовано переваги міжгалузевої інтеграції в межах регіонального виробничого комплексу. Доведено, що регіональний виробничий комплекс формує здатність мобілізувати для вирішення господарських і соціальних проблем ресурси, що раніше не увійшли в структуру інтересів, і скорегувати на їхню величину використовувані ендогенні чинники за рахунок модернізації, інновацій та нових стратегій територіального розвитку. Розроблено провідні елементи забезпечення ефективного управління регіональним виробничим комплексом.

Ключові слова: регіональний виробничий комплекс, територія розвитку, розміщення виробництва, регіональний потенціал, конкурентні чинники, стратегічні орієнтири.

В статье рассмотрены вопросы развития региональных производственных ком-

плексов для усиления уровня региональных конкурентных преимуществ в условиях национальной экономики. Доказано, что потенциал регионального производственного комплекса зависит от механизма эффективного решения противоречий преобразования экзогенных факторов в эндогенные и от механизма поиска и мобилизации резервов эндогенных факторов. Охарактеризованы преимущества межотраслевой интеграции в рамках регионального производственного комплекса. Доказано, что региональный производственный комплекс формирует способность мобилизовать для решения хозяйственных и социальных проблем ресурсы, ранее не вошедшие в структуру интересов, и скорректировать на их величину используемые эндогенные факторы за счет модернизации, инноваций и новых стратегий территориального развития. Разработаны ведущие элементы обеспечения эффективного управления региональным производственным комплексом.

Ключевые слова: региональный производственный комплекс, территория развития, размещение производства, региональный потенциал, конкурентные факторы, стратегические ориентиры.

The article considered the development of regional industrial complexes to enhance the level of regional competitive advantages in the national economy. It has been proved that the potential of the regional industrial complex depends on the mechanism for effectively resolving the contradictions of the transformation of exogenous factors into endogenous ones and on the mechanism for searching and mobilizing reserves of endogenous factors. The advantages of cross-sectoral integration within the framework of the regional production complex were characterized. Objective and market conditions for the functioning and development of regional industrial complexes change significantly in short-term intervals (reflecting the dynamics of the ratio and direction of influence of intra- and supra-regional factors), therefore, the ratio of these factors will predetermine the competitive advantages of the regions in the long term. In this aspect, the importance of realizing the economic potential of regional production complexes increases, including the transition to tax and credit rates that stimulate the formation of such complexes, the development of a competitive environment in the sphere of activating indirect forms of budgeting, as well as in the formation of a favorable investment climate. It has been proved that the regional production complex forms the ability to mobilize resources that were not previously included in the structure of interests to solve economic and social problems, and to adjust the used endogenous factors by their value through modernization, innovation and new strategies for territorial development. The leading elements of ensuring the effective management of the regional production complex have been developed. The author's concept of the problem of the interdependence of the competitive advantage of the territory and the effective functioning of regional production complexes was formed in the recognition and substantiation of the thesis, according to which the development of the regional economy has become a priority in terms of the conditions and methods of realizing competitive advantages within a particular region.

Key words: regional production complex, territory of development, location of production, regional potential, competitive factors, strategic landmarks.

Постановка проблеми. Сучасні процеси глибоких соціально-економічних перетворень, що відбуваються в умовах становлення ринкових відносин в Україні, вимагають нових підходів до теорії розміщення виробництва, формування локальних і регіональних виробничих систем, визначення ролі глобальних чинників в економічному розвитку регіонів. Трансформаційні процеси в економіці України характеризуються, перш за все, зростанням самостійності і посиленням ролі регіонів у складі національної економічної системи. У цих умовах посилюється увага до ринкових перетворень господарства на рівні регіонів, зміцнення їх економіки, передусім на ринкових засадах. Досвід існування незалежної України і реформування її

економічного простору, складність і масштабність сучасних проблем підтверджують необхідність визначення стратегічних орієнтирів регіонального соціально-економічного розвитку. Цим зумовлена особлива актуальність і багатоаспектний характер проблем регіональної економіки та регіонального виробничого поділу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання регіонального розвитку та формування територіальних виробничих утворень широко представлено в роботах Б. Воглера, О. Жихора, Р. Камагні, Н. Кузьминчук, Я. Жаліла, Дж. Ліндквіста, О. Солвелла, Є. Столярова, Ю. Федотової. Але при цьому слід відзначити, що територіальні виробничі комплекси ускладнюють структуру свого

існування і потребують нових методичних підходів до оцінювання їхніх особливостей і використання регіональних ресурсів.

Постановка завдання. Метою дослідження є формування методичних рекомендацій стосовно формування регіональних виробничих комплексів (РВК) та визначення особливостей формування їхнього стратегічного потенціалу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Базовими чинниками, що формують господарський потенціал регіону, виступають природно-екологічні ресурси – компонент природного потенціалу, який за певного рівня соціально-економічного і технологічного розвитку суспільства може бути використаний у господарській діяльності людини. Ефективність використання базових чинників регіональної економіки зумовлює їх економічну оцінку, що формується шляхом їх комплексної характеристики. Територіальна структура регіонального виробничого комплексу виражається в певній алокації ресурсів і факторів. Галузева структура розкриває наявність та розміри окремих галузей і виробництв, заснованих на технологічній, сировинній, продуктивній і кадровій єдності [1, с. 23]. Для цілей порівняльного аналізу галузевої структури кількох регіонів доцільно групувати всі галузеві комплекси у ті, що видобувають сировину, що виробляють готову продукцію і виробляють послуги. Аналіз галузевої структури виробництва передбачає виділення не лише галузей спеціалізації, а й комплексують комплексів виробництв. Дослідження територіальної структури економіки показує розподіл по території населення, національного багатства, виробництва, споживання, доходів. Важливо відзначити, що система індикаторів, яка може бути покладена в основу розрахунку значень факторів,

залежить від цілей оцінки. Існує, наприклад, інтегральний соціально-економічний показник «індекс людського розвитку», запропонований експертами ООН, і враховує дохід на душу населення, тривалість життя, рівень освіти. Цей індекс, безумовно, не є вичерпною мірою людського розвитку, оскільки не відображає структурну, функціональну і динамічну характеристики людського фактора, реального благополуччя і творчих здібностей [2].

Якщо проводити аналітичне дослідження промислового комплексу України, то доцільно виділити такі показники та особливості. У період 2014–2015 рр. індекс промислової продукції зазнав значного зниження – відповідно на 10,1% та 12,3%, але вже у період 2016–2018 рр. індекс промислової продукції мав позитивне зростання в межах 1,1–4% (рис. 1).

Фактично у 2020 р. промисловість України увійшла у кризовому стані, вже у січні падіння індексу промислової продукції становило 5,1%, у лютому – 1,5%. Та вже в березні вона отримала нищівний удар у вигляді пандемії COVID-19 та світової економічної кризи. Наслідком стало те, що в першому півріччі 2020 р. індекс промислової продукції скоротився на 8,3%. Індекс промислової продукції у першому півріччі 2020 р. становив лише 80,6% від рівня першого півріччя 2013 р. та 77,7% – від рівня першого півріччя 2013 р.

Номінальний обсяг реалізованої продукції в найбільш технологічних секторах української промисловості (зокрема, у машинобудуванні та хімічній промисловості) з 2011 р. по 2019 р. продемонстрував більш ніж двократне падіння (рис. 2).

Зростання за той же проміжок часу відбулося лише у виробництві фармацевтичної продукції – приблизно на 25%. За підсумками першого півріччя 2020 р. спостерігається тенденція до подаль-

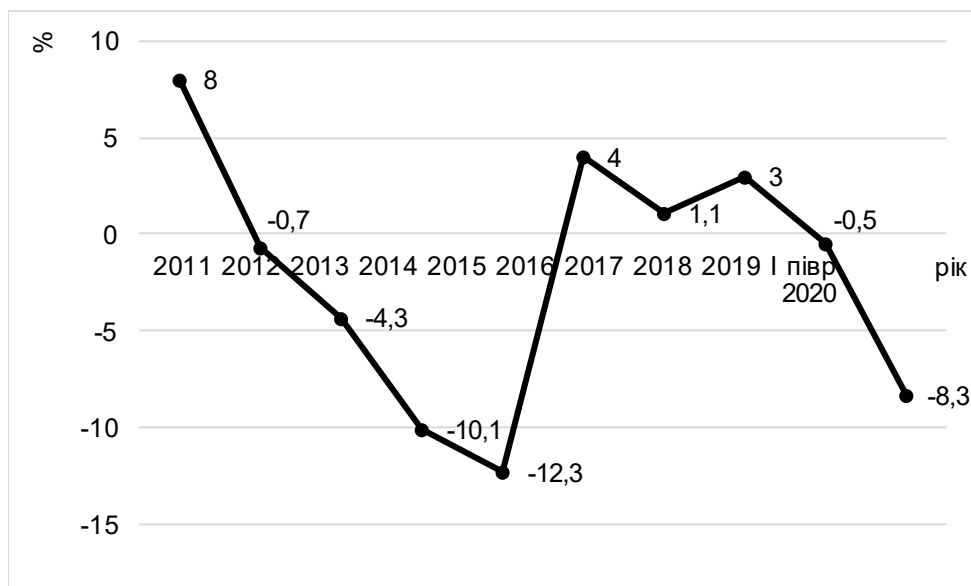

Рис. 1. Зміна індексу промислової продукції в Україні у період 2011–2020 рр., % [3]

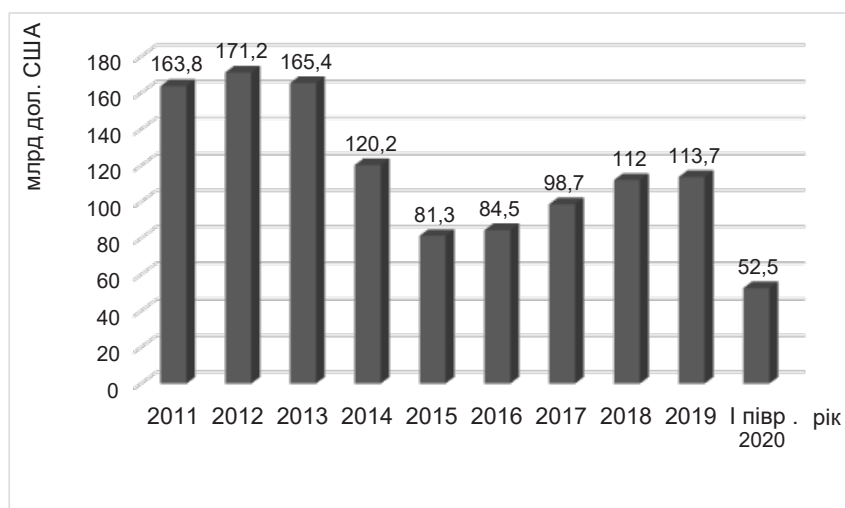

Рис. 2. Номінальний обсяг реалізованої продукції в Україні у період 2011–2020 рр., млрд дол. США [3]

шого занепаду в секторах машинобудування та хімічної промисловості, яка викликана пандемією COVID-19 та світовою економічною кризою. Частка реалізованої продукції найбільш технологічних секторів промисловості у загальному обсязі реалізованої промислової продукції за підсумками першого півріччя 2020 р. знов зменшилася до мінімального рівня в 10%, який уже спостерігався в 2017–2018 рр. Це в півтора рази менше, ніж це було в 2011–2012 рр. [3].

Умови кожного регіонального виробничого комплексу змінюються під час добування, відшкодування, накопичення і виснаження, утилізації або знищення ресурсів, що здійснюються під впливом як ендогенних чинників і результатів діяльності підприємств регіонального виробничого комплексу, так і екзогенних факторів – умов і ресурсів макросередовища. Саме тому потенціал регіонального виробничого комплексу, по-перше, залежить від механізму ефективного вирішення протиріч перетворення екзогенних чинників на ендогенні, а по-друге, від механізму пошуку і мобілізації резервів ендогенних факторів [4, с. 34–35].

У цьому разі виробнича функція матиме вигляд:

$$Q = F(A, T, Rn, Ins, O, Inf), \quad (1)$$

де:

- Q – продукт виробництва;
- F – загальна функція виробництва;
- чинники: A – людський, T – технологічний, Rn – природний, ns – інституційний, O – організаційний, Inf – інформаційний.

Отже, комплексний аналіз людських, матеріально-технічних, інституційних, організаційних, інформаційних та фінансових ресурсів формування і розвитку РІЖ дає змогу найбільш повно виявити резерви зростання стратегічного потенціалу, змоделювати процеси їх використання та розробити відповідні механізми впровадження даних моделей у практику управління.

1. Перший рівень аналізу: $PSD = f(C, R, FP)$.
2. Другий рівень аналізу: $Q = F(A, T, Rn, Ins, O, Inf) = F(Tf, Ta)$.
3. Третій рівень аналізу: $PMSD = \varphi(P, M, I)$.

Ресурси і фактори економічної діяльності підприємств регіонального виробничого комплексу утворюють потенціал, подібний до корпорації, який вимагає вивчення, аналізу та прийняття управлінських рішень щодо ефективного використання. Метою аналізу є, по-перше, виявлення можливостей підприємства, що спираються на його особливі здібності, а по-друге, визначення тих сфер діяльності, в яких фірма не має достатньої компетенції.

Сукупний потенціал регіонального виробничого комплексу повинен включати в себе практично всі сфери діяльності: менеджмент, виробництво, наукові дослідження, фінанси, маркетинг тощо.

$$P \geq Pп, ПМТ, Пі, Пф, ПСП, Поу, ПМ, \quad (2)$$

де:

- P – сукупний потенціал РВК;
- $Pп$ – потенціал персоналу підприємства (професійно-кваліфікаційний, мотиваційний, соціокультурний);
- $Пмт$ – потенціал матеріально-технічної бази (ступінь капіталізації активів, мобільність, зношеність, технологічна оснащеність);
- $Пф$ – потенціал фінансових ресурсів (обсяги, структура фінансів, ступінь централізації, залежність від кредитних ресурсів);
- $Псп$ – потенціал стратегічного планування (наявність місії підприємства, системи цілей, цільових програм розвитку, центру стратегічного планування);
- $Поу$ – організаційно-управлінський потенціал (тип організаційної структури, стилі управління, лідери, прийняття управлінських рішень, корпоративна культура);
- $Пм$ – потенціал маркетингу (ринкова частка, позиціонування товарів, імідж підприємства, бренд).

Базою прийняття управлінських рішень є ефективно залучення і розподіл обмежених ресурсів, факторів і зусиль регіонального виробничого комплексу між нарощуванням потенціалу та його використанням, між відтворенням комплексу і його ланками у виробництві проміжного й кінцевого продуктів. Це відбувається в умовах динамічного і важко прогнозованого зовнішнього середовища, що створює умови стратегічного ризику і невизначеності, вимагаючи пріоритетного застосування ресурсно-факторного підходу до розроблення методів аналізу та розвитку стратегічного вектору.

До основних принципів, виходячи з яких виділяється місце регіонального виробничого комплексу в мезорівневному господарстві, можна віднести [5]:

- умовне існування єдності якісних і кількісних параметрів форм рівневої організації господарства як його одночасних представників в їх загальному актуальному просторі;

- перехід від загального до конкретного, від поверхні до суті, центру системи, до її ядра для забезпечення подальшого сходження від простого до складного, від частини до цілого, від елемента до системи, від меншого до більшого, а потім уявлення системи в її різноманітті;

- визначення способу реалізації кожного рівня господарської системи в адекватних формах організації, функції та відокремленому продукті її діяльності, що підтверджується фактично і статистично в актах, обліку та звітності в повсякденній господарській практиці.

Регіональний відтворювальний процес включає відтворення трудових, природних, технічних, організаційних, інституційних та інформаційних ресурсів, службовців факторами виробництва людини, суспільства і екологічного середовища. Таким чином, регіональний ринок постає у формі складної територіальної організації сфери обігу різних факторів і ресурсів, де відбувається узгоджена реалізація інтересів їх виробників і споживачів [6, с. 95–96]. Так, стратегічний потенціал розвитку РВК доцільно визначати як різницю потенціалів його стану на початок і закінчення реалізації стратегії за схемою:

$$CRP > PMS > FFP > PMD > TROSPM > ISD, (3)$$

де:

- *CRP* – потенційні умови і ресурси виробництва;

- *PMS* – потенціал ринкової пропозиції ресурсів;

- *FFP* – функціонуючі фактори виробництва;

- *PMD* – потенціал ринкового попиту;

- *TRC* – виручка від реалізації продукції корпорації;

- *SPM* – стратегічний потенціал модифікації;

- *ISD* – інвестиції стратегічного розвитку.

Регіональний виробничий комплекс являє собою здатність мобілізувати для вирішення гос-

подарських і соціальних проблем ресурси, що раніше не увійшли в структуру інтересів, і скорегувати на їхню величину використовувані ендогенні чинники за рахунок модернізації, інновацій та подолання їх рутинного функціонування на кожному етапі реалізації стратегії (кривої розриву). Останнє представляє особливу значимість, оскільки для забезпечення достатнього рівня стратегічного потенціалу РВК важлива оцінка розриву між необхідними і фактичними параметрами його складників шляхом реалізації низки заходів [7, с. 2401–2402].

Формування і реалізація стратегічного потенціалу РВК передбачає, по-перше, отримання певного уявлення про майбутній розвиток і, по-друге, активне використання сучасних методів управління, що забезпечують певну збалансованість і стратегічні напрями розвитку. Реалізація стратегічного потенціалу регіонального виробничого комплексу характеризується умовами, механізмами та інструментами реалізації, ступенем реалізації і самим результатом – стійким, конкурентоспроможним розвитком, обумовленим отриманням прибутку в процесі реалізації інноваційного та підприємницького потенціалу регіонального виробничого комплексу, що в кінцевому підсумку створює нові можливості стійкого для відтворення.

Стратегічний потенціал РВК характеризується ще одним важливим аспектом – можливістю корпорації суттєво впливати на загальні умови обігу продуктів, що виробляються на відповідних ринках, й ускладнювати допуск на даний ринок інших господарюючих суб'єктів. При цьому бар'єри входу переважно створюються за рахунок стратегічного ціноутворення, вертикальної інтеграції і диверсифікації всередині корпорації. Для РВК вертикальна інтеграція виражається в тому, що він є монопольним власником практично всіх підприємств, що забезпечують стадії виробничого процесу, а також самостійно веде реалізацію своїх продуктів. Таким чином, іншим підприємствам важко отримати доступ до кожної з ланок інтегрованого ланцюга [8].

Диверсифікація відображає розподіл продукції корпорації між різними цільовими ринками, що збільшує масштаб виробництва, частку ринку, оптимізує портфель замовлень. У функціонуванні регіонального виробничого комплексу проявляються дві основні тенденції; міжгалузєва інтеграція і географічна диверсифікація. Міжгалузєва інтеграція створює стійкі, тривалі, прямі господарські зв'язки між галузями-постачальниками і галузями-споживачами, тому організаційно регіональний виробничий комплекс існує у формі корпорації. Така форма гарантує поставки сировини, збут продукції, підвищення рівня завантаження виробничих потужностей, зниження питомих витрат уна-

слідок спеціалізації, підвищення технологічного рівня (табл. 1).

Таблиця 1

Переваги міжгалузевої інтеграції в межах регіонального виробничого комплексу

Суб'єкт інтеграції	Основні переваги
Держава, регіон	– реалізація замовлень і зв'язані із цим позитивні соціальні ефекти; – створення нових робочих місць, контроль екологічної ситуації, зростання рівня добробуту родин; – зростання обсягу податкових надходжень у державний і регіональний бюджети
Банки, інвестиційні компанії	– розміщення інвестиційних ресурсів за гарантією РВК і держави

Джерело: розроблено автором на основі [4; 8]

Положення РВК у зосередженні множин взаємних очікувань та інтересів (інтеграційна теорія) висуває низку умов, які повинна мати у своєму розпорядженні система, щоб адекватно відповідати на виклик зовнішнього середовища, а саме його здатність [9]:

– макроекономічного аналізу ситуації в регіоні і за його межами; своєчасного виявлення актуальних потреб, потреб і запитів потенційних споживачів;

– аналізу економічної кон'юнктури регіональних ринків товарів і послуг, що дають змогу ефективно, своєчасно і якісно задовольняти виявлені потреби, потреби і запити;

– аналізу економічної кон'юнктури ринків факторів виробництва (зон стратегічних ресурсів), а також аналізу діяльності груп стратегічного впливу;

– висунення конкурентоспроможних ідей у сфері конструювання і технології виробництва товарів та послуг, що користуються попитом на регіональному і національному ринках;

– реалізації конкурентоспроможних ідей у процесі виробництва товарів і послуг, просування їх на регіональний ринок, організації їх післяпродажного сервісу;

– забезпечення незалежності РВК від зміни кон'юнктури ринків товарів, факторів виробництва, фінансових ринків за рахунок зовнішньої гнучкості системи;

– підтримки конкурентного статусу економічного комплексу регіону за рахунок керування стратегічними наборами зон господарювання.

До умов (або здібностей), що дають змогу постійно вдосконалювати виробничий потенціал РВК, тобто розширювати його граничні можливості і тим самим усувати ймовірність виникнення різних внутрішніх і зовнішніх дисбалансів між ресурсними складниками і середовищем, слід віднести здатність:

– забезпечити внутрішню гнучкість РВК за рахунок оснащення виробничих процесів адаптивними технологіями;

– забезпечити внутрішню гнучкість організаційної системи РВК за рахунок використання у виробництві продуктивної сучасної технології;

– забезпечити внутрішню гнучкість системи за рахунок формування адекватного кадрового потенціалу РВК;

– здійснювати зміни організаційно-проектувальних рішень, адекватних змін цілей функціонування РВК;

– забезпечити рівень конкурентоспроможності товарів і послуг, необхідний для захоплення лідерства в поточних та перспективних сегментах регіонального і національного ринку;

– гарантувати випуск товарів і послуг в обсягах, що відповідають потенційному попиту на них у відповідних сегментах ринку з урахуванням конкурентного статусу регіонального комплексу і планованої частки захоплення ринку;

– створювати умови для високої ефективності функціонування РВК за рахунок найбільш раціонального використання інвестиційних можливостей комплексу;

– забезпечити ефективне розроблення і реалізацію стратегічної програми технічного і соціального розвитку комплексу.

Із вищевикладеного випливає, що для ефективного досягнення короткострокових і довгострокових стратегічних цілей РВК як сукупності взаємопов'язаних стратегічних ресурсів необхідні аналіз і оцінка цих ресурсів, управління їхнім якісним складом (табл. 2).

Вирішення зазначених проблем спрямоване на створення багаторівневого стратегічного планування не лише на рівні окремих регіональних комплексів, а й макроекономічних комплексів. Таке планування здатне подолати негативні наслідки роздробленості національної економіки, вивести господарючі суб'єкти на шлях довгострокового узгодженого розвитку. Запропонований у межах дослідження аналітичний інструментарій декомпозиції стратегічного потенціалу регіонального виробничого комплексу на найпростіші складники передбачає виділення п'яти основних блоків із відповідним поелементним обґрунтуванням кожного.

1. Продуктовий блок характеризує напрями діяльності регіонального виробничого комплексу та їхні результати у вигляді продуктів і послуг. Базовими критеріями оцінки цього блоку є показники якості виробленої продукції (товарів, послуг), рентабельності, обсягів виконаних робіт (виробленої продукції), а також показники стану ресурсної забезпеченості кожного продуктового проекту.

2. Функціональний блок (блок виробничих функцій і ділових процесів) включає функції безпосередньо виробничого призначення (основне і

Провідні елементи забезпечення ефективного управління регіональним виробничим комплексом

Проблеми розвитку регіонального виробничого комплексу	Механізм подолання
недосконалість законодавства в частині невідповідності чинних нормативно-правових актів, що знову приймаються, нестабільна податкова політика	вдосконалення чинної законодавчої і нормативної бази усіх рівнів
адміністративні бар'єри під час реєстрації і ведення підприємницької діяльності	зниження рівня зайвого адміністрування
недостатня зацікавленість органів влади в розв'язанні проблем підприємництва, незначні обсяги бюджетного фінансування малого бізнесу	розвиток інфраструктури підтримки суб'єктів малого підприємництва, розвиток міжрегіональної і міжнародної співпраці
обмежений спектр фінансової підтримки підприємців	розширення спектру фінансових технологій, розроблення механізму надання пільг банкам, лізинговим і страховим компаніям, що забезпечують кредитно-інвестиційне обслуговування суб'єктів підприємництва, формування системи гарантування і страхування кредитів
дефіцит консультаційної і маркетингової підтримки бізнесу (діюча мережа інфраструктури підтримки не охоплює усі території регіону, що негативно позначається на розвитку підприємництва)	удосконалення підготовки кадрів для бізнесу і фахівців інфраструктури
відсутність достатнього інформаційного забезпечення	формування системи оперативного інформаційного забезпечення, створення і поповнення баз даних, розвиток інвестиційно-інноваційної діяльності

Джерело: розроблено автором

допоміжне виробництво, НДДКР, дослідно-експериментальні та випробувальні роботи) і трансакційну діяльність суб'єктів регіонального виробничого комплексу. Цей блок є своєрідним оператором перетворення ресурсів і управління на продукти та послуги в процесі формування і розвитку РВК на всіх стадіях життєвого циклу виробленої суб'єктами господарювання комплексу продукції.

3. Ресурсний блок характеризує систему якісних і кількісних показників стану матеріально-технічних, фінансових, інформаційних та трудових ресурсів регіонального виробничого комплексу.

4. Організаційний блок охоплює характеристики організаційної структури, організаційної культури і показників технології процесів по всіх функціях і продуктових проєктах. Оцінку оргструктур господарюючих у системі регіонального виробничого комплексу суб'єктів можна зробити виходячи з показників конфігурації (ланки, діапазон і рівні управління), функцій (склад і якість поділу праці), відносин (поділ прав і відповідальності по ланках), а також якості внутрішніх і зовнішніх вертикальних і горизонтальних, прямих і зворотних зв'язків.

5. Управлінський блок. Оцінка стану цього блоку базується на результатах комплексного аналізу процесів управління (загальне, функціональне і проєктне керівництво), основних функцій управління (планування, організація, мотивація, контроль і координація) і самого стилю управління (поєднання автономності та централізації, ефективність делегування повноважень тощо).

Висновки з проведеного дослідження. Визначено, що регіональні виробничі комплекси

сприяють раціональному розподілу та привласненню територіальних ресурсів та доходів і тим самим зростанню рівня конкурентоспроможності регіональної економіки. Звідси випливає, що високоєфективна регіональна економічна політика включає як невід'ємний інструмент спеціальне регулювання відносин між регіональними виробничими комплексами з метою врахування інтересів суб'єктів, що утворюють їх.

Сформовано авторську концепцію проблеми взаємозумовленості конкурентних переваг території та ефективного функціонування регіональних виробничих комплексів, що полягає у визнанні й обґрунтуванні тези, згідно з якою нині розвиток регіональної економіки став у пріоритетному порядку визначатися умовами і способами реалізації конкурентних переваг названих комплексів (у межах окремого регіону).

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Жихор О.Б., Кузьминчук Н.В. Модель державного регулювання розвитку регіону: стратегічні, тактичні та операційні напрями. *Вісник Університету банківської справи Національного банку України*. 2013. № 1(16). С. 21–25.
2. Кластерні політики в Європі, і не тільки. URL: <https://www.industry4ukraine.net/publications/klasternipolityky-v-yevropi-i-ne-tilky> (дата звернення: 11.01.2021).
3. Міністерство фінансів України. Індекс промислового виробництва. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/industrial/> (дата звернення: 11.01.2021).
4. Нова регіональна політика для нової України : аналітична доповідь / за заг. ред. Я.А. Жаліла. Київ : Ін-т сусп.-екон. дослідж., 2017. 76 с.

5. Sölvell Ö., Lindqvist G., Ketels Ch. Cluster Initiatives in Developing and Transition Economies. Center for Strategy and Competitiveness, Stockholm, 2006. 40 p.

6. Столярова Е.В. Вертикальная интеграция компании и теоретические подходы к ее объяснению. *Журнал международного права и международных отношений*. 2017. № 1. С. 93–99.

7. Camagni R. On the concept of territorial competitiveness: sound or misleading? *Urban Studies*. 2012. Vol. 39. № 13. P. 2395–2411.

8. Воглер Б., Саха Д., Красовська О. Програма підтримки кластерів в Україні: принципи розробки та ключові особливості. Берлін ; Київ : Ін-т екон. дослідж. та політ. консультацій, 2015. URL: http://www.ier.com.ua/files/publications/Policy_Briefing_Series/2015/PP_04_2015_ukr.pdf.

9. Федотова Ю.В. Кластеризація економіки як напрям подолання диспропорційності регіонального розвитку. *Молодий вчений*. 2018. № 1(53). С. 545–549.

REFERENCES:

1. Zhikhor O.B., Kuzminchuk N.V. (2013) Model derzhavnogo rehulyuvannya rozvytku rehionu: stratehichni, taktychni ta operatsiyni napryamy [Model of state regulation of regional development: strategic, tactical and operational areas]. *Bulletin of the University of Banking of the National Bank of Ukraine*, no. 1(16), pp. 21–25.

2. Cluster policies in Europe and not only (2020). [Klasterni polityky v Yevropi i ne til'ky]. Available at: <https://www.industry4ukraine.net/publications/klasterni-polityky-v-yevropi-i-ne-tilky/> (accessed 11 January 2021).

3. Ministry of Finance of Ukraine (2021). Index of industrial production. Available at: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/index/industrial/> (accessed 10 January 2021).

4. Zhalilo Ya.A. Nova rehionalna polityka dlia novoi Ukrainy: analit. dop. [New regional policy for the new Ukraine: an analyst. ext.]. Kyiv: Ін-т susp.-ekon. doslidzh. (in Ukrainian)

5. Sölvell Ö., Lindqvist G., Ketels Ch. (2006) Cluster Initiatives in Developing and Transition Economies. Center for Strategy and Competitiveness, Stockholm

6. Stolyarova E.V. (2017) Vertikal'naya integratsiya kompanii i teoreticheskiye podkhody k yeye ob'yasneniyu [Vertical integration of the company and theoretical approaches to its explanation]. *Zhurnal mezhdunarodnogo prava i mezhdunarodnykh otnosheniy*, no. 1, pp. 93–99.

7. Camagni R. (2012) On the concept of territorial competitiveness: sound or misleading? *Urban Studies*, vol. 39, no. 13, pp. 2395–2411.

8. Vohler B., Saha D., Krasovska O. (2015) Programa pidtrymky klasteriv v Ukraini: pryncypy rozrobky ta kluchovi osoblyvosti [Clusters Support Program in Ukraine: Development Principles and Key Features]. Berlin–Kyiv: Instytut ekonimichnyh doslidzhen ta politychych konsultacyi. Available at: http://www.ier.com.ua/files/publications/Policy_Briefing_Series/2015/PP_04_2015_ukr.pdf (accessed 14 January 2021).

9. Fedotova U.V. (2018) Klasteryzatsiya ekonomiky iak napriam podolannya dysproporsiynosti regionalnoho rozvytku [Clusterization of the economy as a way to overcome the disproportionality of regional development]. *Molodyi vchenyi*, no. 1(53), pp. 545–549.